

З МИНУЛОГО

Моквинська паперова фабрика

Як відомо, Моквинська паперова фабрика - одне із найстаріших підприємств паперової промисловості в нашій державі. Заснована в кінці XIX ст., вона і в цей складний економічний період залишається дієздатною, в той час, коли багато промислових гігантів виявилися неспроможними подолати економічну кризу.

Чимало краєзнавців досліджувало історію цього підприємства, однак, чомусь деякі періоди його існування залишилися поза їх увагою. Мається на увазі час, коли наш край входив до складу II Речі Посполитої (1921-1939 рр.), або, як кажуть літні люди - за Польщі. В одній зі статей зазначається, що в ці роки фабрика майже не працювала. Але серед фондів Державного архіву Рівненської області знайшлося ряд документів, що спростовують таке твердження.

Після смерті засновника папірні Броніслава-Францишка Понінського-Валевського у 1921 р. спадок перейшов до його доньок Марти і Зофії. На цей час у власності Б. Понінського-Валевського перебували земельний ма-

єток «Моквин» загальною площею 1147 десятин, дві земельні ділянки, на яких розташовувалася паперова фабрика, біля р. Случ площею 3 десятини, а також будинок в м. Рівне по вул. Тополевій, 13. Мешканки Варшави Марта і Зофія Понінські-Валевські на управління та адміністрування спадком призначили Данієла Валевського. Після земельної реформи і парцеляції маєтку у власності родини станом на 1926 р. залишилося близько 89 га. землі. Маємо підстави стверджувати, що ні Марта, ні Зофія не мали наміру продовжувати батьківську справу, оскільки у документах за 1930-ті роки фабрика фігурує як «Папірня Моквин, спілка акційна», адміністрація якої знаходилася в м. Варшава по вул. Монюшка, 2 а.

Світова економічна криза початку 1930-х років позначилася на роботі паперової фабрики. Лише у серпні 1934 р. було налагоджено безперебійне виробництво, а в жовтні паперова продукція надійшла на місцевий ринок збуту. На цей період нерухоме майно акційної спілки (приміщення фабрики, адміністративні,

господарські приміщення, житлові будинки і технічне устаткування) оцінювалося в 286.689.22 злотих.

У 1936 р. статутний капітал фабрики складав 250 тисяч злотих і був поділений на 2500 акцій між 9-ма акціонерами. Серед власників акцій були Наталія Плотнікоффа (800 акцій), Григорій Плотнікофф (600 акц.), Карл Дуус (250 акц.), Антоній Гневош (150 акц.), Міхал Фуксевич (150 акц.), Міхал Плотнікофф (150 акц.), Антоній Радван (150 акц.), Бруно Тененбаум (150 акц.), Максимільян Фріде (100 акц.). Семеро акціонерів спілки мешкали у Варшаві. А. Гневош - жив у Моквині, а К. Дуус - в Копенгагені (Данія). 10 вересня 1937 р. на зборах акціонерів статутний капітал було збільшено до 500 тисяч злотих і поділено на 5 тисяч акцій, номінальна вартість кожної склала 100 злотих.

Напередодні Другої світової війни річний обіг «Папірні Моквин» складав 1.504.288.35 злотих. Незважаючи на велику конкуренцію, продукція фабрики займала на місцевому ринку збуту одне з перших місць. Особливою популярністю

серед споживачів користувалися серветки і тонкий папір, продаж якого збільшився на 20% у порівнянні з 1937 р. Згідно з планом розвитку фабрики на 1938 р. було модернізовано котельню, за рахунок чого на 20% скоротилися енерговитрати по опаленню, придбано моталку, розпочато будівництво житлового будинку для керівництва фабрики, дві квартири з якого було здано на кінець 1938 р. У звіті за січень 1938 р. зазначалося, що купівля сировини і матеріалів здійснювалася тільки за готівку. З початком німецько-польської війни акціонерне товариство припинило своє функціонування. А в грудні 1939 р. фабрику було націоналізовано радянською владою.

На сьогодні ТзОВ "Моквинська паперова фабрика" - діюче підприємство. Останніми роками тут було втілено в життя програму по збереженню енергоносіїв, проведено реконструкцію виробництва.

Тетяна САМСОНЮК,
провідний спеціаліст
відділу використання
інформації Державного
архіву Рівненської області.